

УДК 633.11.631.5

**Василюк П.М.**, директор

**Улич Л.І.**, кандидат с.-г. наук

*Український інститут експертизи сортів рослин*

## **ПІСЛЯРЕЄСТРАЦІЙНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СОРТІВ – ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СОРТОВИХ РЕСУРСІВ**

Сформований на основі державної науково-технічної експертизи Державний Реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні є офіційним документом, який дає дозвіл на право вирощування і комерційний обіг сортів рослин, визначає напрями формування та використання національних сортових ресурсів. До нього занесено значну кількість різнотипових сортів, що мають не однакові морфоагробіологічні властивості, адаптивність та різну виробничу зорієнтованість. Агробіологічні характеристики сортів, що вміщені в каталогах Держсортослужби не в повній мірі задовільняють товаровиробників з наступних причин:

1. Останніми роками різко скоротилася кількість точок і обсяги досліджень сортів після їх реєстрації. Тому одержані результати не відображають зональних особливостей, еколого-адаптивного підходу до розміщення сортів в агрокліматичних зонах, не сприяють реалізації їх генетичного потенціалу урожайності.

2. У закладах експертизи, установах Національної академії аграрних наук недостатньо досліджуються питання реакції нових сортів на агроекологічні чинники, умови вирощування, рівні агрофонів, попередники, строки сівби, тощо.

3. За короткий термін державної експертизи, не завжди проявляється дія несприятливих і стресових чинників середовища, епіфітотії хвороб, тому не вдається в повному обсязі дослідити реакцію на них сортів, виявити адаптивні й толерантні сорти.

Ліміт даних щодо характеристик новозареєстрованих сортів можна поповнити результатами післяреєстраційних сортовив-

чень, які зможуть більш глибоко і всебічно дослідити сорти в конкретних вузьких агрокліматичних зонах, підзонах, мікро-зонах.

Зважаючи на актуальність, велике наукове, агрономічно-господарське і загальнодержавне значення даної тематики нами проведені післяреєстраційні дослідження сортів пшениці озимої м'якої. Вивчено вплив зонального і еколого-адаптивного підходу до реалізації потенціалу сортів, розміщення їх в агрокліматичних зонах, їх реакцію на агроекологічні умови та чинники зовнішнього довкілля.

Встановлено, що не всі сорти однаково адаптуються і забезпечують повну реалізацію генетичного потенціалу в екологічних умовах окремих зон, підзон і мікрозон. Результати досліджень дозволяють поповнити ліміт знань про сорти, глибше і всебічно довивчити їх морфоагробіологічні властивості, виділити групи сортів за генетичним потенціалом, строками дозрівання, адаптивними властивостями, стійкістю до несприятливих і стресових чинників і на цій основі впровадити систему добору кращих взаємодоповнюючих сортів, раціонального розміщення в конкретних ґрунтово-кліматичних зонах, сівозміні та сівби в оптимальні строки. Що дозволить сприяти більш повній реалізації генетичного потенціалу сортів, ефективнішого використання наявних сортових ресурсів, забезпечити зростання урожайності. Дослідження засвідчили про їх високу ефективність.

Для підвищення ефективності і впливу післяреєстраційного сортовивчення на формування національних сортових ресурсів доцільно:

- розширити кількість точок і тематичну спрямованість досліджень;
- вивчення сортів проводити на двох рівнях агрофонів: високому за інтенсивними технологіями і нижчому на рівні господарств зони;
- в програму досліджень включати вивчення основних елементів сортової агротехніки – строків сівби, норм висіву та інших агротехнологічних прийомів.